

досудового розслідування з іншими органами та підрозділами національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17> (дата звернення: 16.10.2018). **16.** Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України» : наказ МВС України від 03.08.2017 № 676 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17> (дата звернення: 16.10.2018). **17.** Про затвердження Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 12.10.2009 № 436 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-09> (дата звернення: 16.10.2018). **18.** Про організацію доступу до відомостей персонально-довідкового обліку Єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 29.11.2016 № 1256 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0022-17> (дата звернення: 16.10.2018). **19.** Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 16.02.2018 № 111 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18> (дата звернення: 16.10.2018). **20.** Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 26.12.2016 № 1351 // Міністерство внутрішніх справ України : сайт. URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/406_Nakaz_1351_vid_26122016_Pro_zatverdzhennya_Pereliku_vidomostey_shcho_stanovlyat_sluzhbovu_informaciyu_v_sistemi_Ministerstva_vnutrishnih_sprav_Ukraini.htm (дата звернення: 16.10.2018). **21.** Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Національної поліції України : наказ Нац. поліції України від 10.05.2016 № 385.

Одержано 19.10.2018

УДК 343.98

Максим Сергійович КУЧА,

начальник відділу вибухотехнічних та пожежотехнічних досліджень
Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ВИБУХОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Виконання експертизи залежить від повноти і якості зібраних матеріалів слідчими підрозділами. Важливо відмітити, що ці матеріали сьогодні подаються на розгляд до суду, де виноситься ухвала про призначення судової експертизи.

З початку 2014 року по сьогоднішній день проведення судової вибухово-технічної експертизи стає більш актуальним в зв'язку з тим, що на території України збільшилися факти незаконного поводження зі зброєю, боєприпасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК України). Це стало причиною збільшення кількості призначення та проведення судових вибухово-технічних експертиз.

Підчас реформування Міністерства внутрішніх справ наприкінці 2015 року відбулась реорганізація Експертної служби МВС України, зі штатів якої були виведені співробітники вибухотехнічних відділів, та створений Департамент вибухотехнічної служби Національної поліції України. Основними завданнями Департаменту було визначено:

- здійснення робіт з пошуку, експертного огляду, розряджання, транспортування і знешкодження вибухонебезпечних пристроїв і речовини;
- техніко-криміналістичне забезпечення оглядів місць подій за фактами вибухів, резонансних пожеж, повідомлень про виявлення підозрілих, вибухонебезпечних предметів, загрози вибуху.

До реформи, проведення судової вибухово-технічної експертизи було організовано таким чином, що співробітники, які брали участь в огляді місця події за фактами вибухів, резонансних пожеж, виявлених підозрілих, вибухонебезпечних предметів, також могли брати участь в проведенні експертного дослідження.

Після реформи ці функції розділені на два підрозділи: спеціалістів-вибухотехніків та експертів-вибухотехніків, як наслідок реформування Міністерства внутрішніх справ в кінці 2015 року. Вищезазначене розділення, а також значне оновлення штату працівників слідчих органів, призвело до виникнення ряду проблем з призначення та проведення судових вибухово-технічних експертиз.

По-перше, мають місце непоодинокі випадки часткового недотримання вимог наказу МВС від 09.07.2014 №653, а саме:

- незалучення спеціалістів-вибухотехніків, як на огляди місць подій, так і на вилучення вибухонебезпечних та підозрілих предметів;
- як наслідок відсутність довідки про категорію небезпечності вилученого об'єкта (д. 2, наказ МВС від 09.07.2014 №653), яка необхідна при направленні об'єктів дослідження на експертизу (п. 3, р. 2, наказ МВС від 17.07.2017 №591).
- неякісне упакування вибухових матеріалів (як правило полімерні пакети або картонні коробки, які в рази перевищують розміри предмета) – втрачання криміналістичних слідів.

По-друге, мають місце проблеми на стадії призначення експертизи:

- помилкова назва експертизи (іноді – балістична, а частіше – товарознавча);
- невідповідність кількості об'єктів або упакувці, в якій вони надані (наприклад – упаковано в полімерний пакет, а прийшов паперовий конверт, або навпаки);
- питання ставляться, без усвідомлення інформації, що буде отримана в результаті дослідження;
- питання дублюються;
- в більшості випадків питання ставлять як під копірку, від одного слідчого до іншого, не змінюючи навіть знаків пунктуації.

По-третє, мають місце проблеми на стадії зберігання та транспортування.

У переважній більшості випадків, де об'єктами дослідження виступають вибухові пристрої (боєприпаси) або їх складові частини, експертом вирішується питання про придатність використання предмета за призначенням (вибуху), внаслідок чого виникають наступні складнощі, такі як зберігання та транспортування об'єктів:

- питання зберігання вибухових матеріалів на стадії досудового слідства досі повністю не вирішене. Зберігання вибухових матеріалів в підрозділах Національної поліції в кращому випадку у сейфі чергової частини відділу поліції, а в гіршому у слідчого в сейфі робочого кабінету, разом з томами справ (п. 19, постанова КМУ від 19.11.2012 №1104);
- також слід звернути увагу слідчих на транспортування вибухонебезпечних об'єктів дослідження до експертних установ для проведення судової експертизи. Як правило, співробітники поліції, не дотримуються інструкції з заходів безпеки, внаслідок чого транспортування відбувається з порушеннями вимог безпеки (р. 6, наказ МВС від 09.07.2014 № 653).

По-четверте, мають місце проблеми на стадії проведення експериментального випробування.

На сьогодні експерти-вибухотехніки позбавлені права самостійного проведення спеціальних вибухотехнічних робіт на законодавчому рівні. Питання про придатність використання предмета за призначенням (вибуху) вирішується наступними шляхами:

- шляхом складання клопотання на ініціатора проведення, щодо організації взаємодії спеціалістів-вибухотехніків з експертами-вибухотехніками;
- в ухвалі суду вже визначений механізм взаємодії спеціалістів-вибухотехніків з експертами-вибухотехніками;
- самостійна організація ініціатором (слідчим) шляхом слідчого експерименту, перевірка придатності використання предмета за призначенням (вибуху), в рамках проведення слідчих дій.

Як результат наявності вищезазначених недоліків, вже на стадії призначення експертизи експерт змушений складати клопотання, акт невідповідності або повідомлення про неможливість проведення судової експертизи. Це в свою чергу затягує час проведення експертизи і не вкладання її у визначені терміни.

Судова вибухово-технічна експертиза – підвид криміналістичної експертизи, предметом якої є фактичні дані (обставини), які пов'язані з визначенням групової належності та єдиного джерела походження вибухових пристроїв в цілому вигляді або за їх фрагментами (уламками), елементів вибухових пристроїв, обставин вибуху, які встановлюються на основі спеціальних знань в області криміналістичної вибухотехніки за питаннями, які поставлені на вирішення експертизи.

Вибуховий пристрій – спеціально виготовлений промисловим або саморобним способом пристрій одноразового застосування, який при певних обставинах спроможний до вибуху з утворенням уражаючих факторів обумовлених дією енергії хімічного вибуху.

Експериментальне випробування – випробування експериментальним шляхом здатності вибухових матеріалів до використання за призначенням: для боєприпасів – здатність під час вибуху до певної уражаючої або руйнівної дії, здатність бути застосованими для пострілу з відповідного виду озброєння тощо; для засобів підриву – здатність ініціювати вибух заряду вибухової речовини; для піротехнічних виробів – здатність до створення світлового, звукового або димового ефектів тощо.

Слідчий експеримент – слідча дія, яка полягає в тому, що слідчий, прокурор у присутності понятих, а в необхідних випадках, за участю спеціаліста, підозрюваного, потерпілого, свідка, захисника, представника, з метою перевірки та уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, проводить відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проводить інші необхідні дослід чи випробування.

Спеціалісти-вибухотехніки – працівники Департаменту вибухотехнічної служби Національної поліції України, які пройшли відповідну підготовку і рішенням Вибухотехнічної кваліфікаційної комісії МВС України їм надано право самостійного проведення спеціальних вибухотехнічних робіт (кваліфікацію спеціаліста-вибухотехніка Національної поліції України).

Спеціальні вибухотехнічні роботи – роботи, пов'язані з пошуком, виявленням, розряджанням, транспортуванням, знешкодженням та знищенням вибухових матеріалів.

Судові експерти-вибухотехніки – працівники Експертної служби, які атестовані як судові експерти з правом проведення вибухотехнічної експертизи за експертною спеціальністю «Дослідження вибухових пристроїв, слідів та обставин вибуху»

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах внутрішніх справ України : наказ МВС України від 09.07.2014 № 653 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0870-14> (дата звернення: 10.10.2018). 2. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби МВС України : наказ МВС України від 17.07.2017 № 591 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17> (дата звернення: 10.10.2018). 3. Про реалізацію окремих положень Кримінального процесуального кодексу України : постанова Кабінету Міністрів України від 19.11.2012 № 1104 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1104-2012п> (дата звернення: 10.10.2018). 4. Методика комплексного дослідження вибухових пристроїв, вибухових речовин і продуктів вибуху / Г. В. Прохоров-Лукін, В. І. Пащенко, В. І. Биков та ін. Київ : Еліт Прінт, 2011. 216 с.

Одержано 18.10.2018

УДК 343.98

Костянтин Борисович ЛЕЩУК,

кандидат юридичних наук, доцент

кафедри кримінально-правових дисциплін та адміністративного права

Харківського економіко-правового університету

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДМЕТА ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН ЯК ЕЛЕМЕНТА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ ДАНОГО ВИДУ

Розбудова ринкової економіки призвела до утворення великої кількості господарських організацій різних організаційно-правових форм. Створення, діяльність, та ліквідація таких господарських організацій призвели до впровадження в наше життя такого визначення як корпоративні правовідносини. У Господарському кодексі України дається визначення корпоративних відносин, відповідно до якого ними є відносини, які виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав. Зазначений нормативний акт закріплює визначення і корпоративних прав. Згідно із ч. 1 ст. 167 ГК під такими правами слід розуміти права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами. [1, с. 11].

До процесів купівлі-продажу, злиття, поглинання іншої зміни власників застосовуються норми цивільного та корпоративного законодавства, однак ці норми орієнтовані лише на добropорядних підприємців. Але, в наш час, поряд з нормальними корпоративними правовідносинами поряд з'являються і кримінально-правові відносини. При цьому межа між неналежною господарською діяльністю і вчиненням злочину дуже несуттєва. Аналіз слідчої судової практики дозволяє зробити висновок, що на зміну таким «традиційним» способам заволодіння корпоративними правами як вимагання, погроза насильством, використання корумпованих зв'язків в органах державної влади, фіктивні судові рішення, приходять нові способи, такі як: використання підrobних документів, втручання в автоматизовані бази даних (реєстри) та зміна їх, фіктивне банкрутство і інші.

Особливу привабливість такі злочини мають у зв'язку з можливістю швидкого збагачення.

Злочини вчинені у сфері корпоративних правовідносин є одними найбільш витончених злочинами, виявлення і розслідування яких вимагає від правоохоронних органів розуміння механізму їх вчинення, який відображується у наукових положеннях, які отримали назву „криміналістична характеристика”. На нашу думку, розуміння предмета злочину, як елемента криміналістичної характеристики злочинів в сфері корпоративних правовідносин служить одним ключових, відправних моментів для побудови методики розслідування даного різновиду злочинів. Але у криміналістичних дослідженнях цим злочинам тільки починає приділятися увага в дослідженнях таких вчених як А. Ф. Волобуєв, Г. А. Матусовський, В. А. Гамза, І. Б. Ткачук, Р. Л. Степанюк, та інших.

В криміналістичній літературі звертається увага на важливість висвітлення особливостей предмету злочинів, що вчиняються у сфері підприємницької діяльності, оскільки вони визначають специфіку й інших елементів механізму цих злочинів [2, с. 39; 3, с. 3].

Інформація про предмет злочинного посягання, як правило, є наявною вже на початку розслідування даного виду злочинів. На її основі можна прояснити й окремі ознаки способу й обстановки вчинення злочину. Така інформація може свідчити про ступінь поінформованості особи, що вчинила подібний злочин, щодо особливостей корпоративних відносин, обігу цінних паперів та ін. Це сприяє встановленню деяких особистісних